

factis minando et sciendo deterrent, persecutores et oppressores sunt. Denique falsum etiam esse illud, quod asseritur, in capite sequenti ostendemus. Et ex eo quod rex addit, et futurum significat, ut interdictio juramenti occasio sit plures recusantes interficiendi, satis ostendit regis propositum esse persequendi Sanctos usque ad mortem, religionis causa. Nam, ut ostendimus, religio et conscientia fideles obligat hoc juramentum non admittere; ergo qui fideles ob eam causam interficit, eos propter causam religionis usque ad mortem persequitur. *Sanguisque eorum non in Pontificem*, ut rex prophetat, sed in caput persecutoris recidet, nisi corrigatur. Non enim Pontifex causam dedit effundendi talem sanguinem, qui veritatem declarando, juramentum interdixit, sed rex, qui et veritatem oppugnando tale imponit juramentum, et usque ad mortem persequi statuit illud recusantes, erit vera causa sanguinis tam crudeliter effusi. Præterea favores et beneficia, quæ Catholicis se contulisse refert, et parvi momenti sunt ad excusandam persecutionem; non enim religionis causa illis favere, vel potius cum illis dissimulare incepit, sed ob rationes politicas, ut in principio regni sui omnes sibi aliquo modo conciliaret. Et fortasse illis blanditiis et honoribus eorum animos lucrari cupiebat, ut eos postea in rebus etiam religionis facilius voluntati suæ obsequentes inveniret. Quod si ita est, illa non excusatio, sed potius pars et augmentum persecutionis censenda est. Denique quod rex frequenter in suam defensionem allegat, sceleribus conjurationis coactum fuisse in Pontificios severius agere, et non excusat persecutionem quam multo antea inchoaverat, ut ostendimus, et ad excusandam a persecutione vexationem catholicorum inde subsequendam nihil juvat, ut sequenti capite ostendemus.

CAPUT XI.

AN QUI PROPTER ROMANAM RELIGIONEM ET OBEDIENTIAM IN ANGLIA MORTE MULCTATI SUNT, INTER VEROS MARTYRES SINT ANNUNERANDI.

1. Ut persecutoris Ecclesiæ infamiam rex Angliæ quoquo modo effugiat, in religiosos et fideles viros pro Christo in eadem insula interfectos illam rejicere conatus est, constanter affirmans, propter scelera et crimen perduellionis vel inobedientiæ gravis in transgressione legum civilium, justo supplicio affectos, non vero propter conscientiae aut religionis causam

esse interfectos. Et ideo mentiri affirmat, valdeque irridet eos qui illos Martyres vocant. Unde in Præfatione sic inquit¹: *Licet sat superque idoneis probationibus Jesuitas perduellionis et conjurationum reos esse pateat, ipsique veritatis victi confessi sint, nihilominus pro Martyribus habendi sunt.* Inferius vero, post longam digressionem contra P. Henricum Garnetum et alios factam, adjungit: *Id constanter assevero, quod et in Apologia mea posui, hic neminem sive meis, sive defunctæ reginæ temporibus, conscientiae ac religionis causa affectum esse supplicio.* Quod si hoc verum est, necessario concluditur nullum Catholicum, saltem Elisabethæ et Jacobi temporibus, supplicio mortis affectum, verum martyrem fuisse, quia (ut est constans in theologia principium) Martyrem non facit pœna, sed causa, ut ex Cypriano, Augustino, et aliis Patribus supra, in c. 22, lib. 1, declaravimus. Quibus autem argumentis vel indiciis rex suadere nitatur, violentas Sanctorum mortes Anglorum fidelium auctoritate regia in Anglia factas, non propter causam religionis, sed propter alia crimina inflictas esse, postea videbimus. Ostendemusque illis gloriam Martyrum non obscurari, sed potius ipsiusmet regis verbis illustrari et convinci; tam potens enim est veritatis lux et splendor, ut nunquam ita possit per calliditatem vel violentiam occultari, quin tandem se prodatur et ostendat.

2. *Veritas affirmans ostenditur.* — *Martyres ex Carthusiana et Franciscana familia.* — *Illustria Thomæ Mori et Roffensis martyria.* — Dicimus ergo non solum sub Henrico VIII, sed etiam sub Elisabetha et Jacobo, plures in Anglicana persecutione mortem pro Christo suscepisse, qui inter veros Christi Martyres magna gloria et constanti veritate computantur. Ita sentiunt de his sanctis viris omnes catholici scriptores, qui de Anglicanis rebus his temporibus scripserunt. Nam Polydor. Virgin., in fine suæ Historiæ, referens lapsum Henrici abnegantis Papæ potestatem, sequitur caput Anglicanæ Ecclesiæ constituentis, subjungit: *Illud autem decretum non ab omnibus probatur. Et imprimis ab Episcopo Roffensi, viro magna doctrina, summa integritate et innocentia; item a Thoma Moro, equite, litteris ac bonis moribus ornatissimo, qui demum ambo maluerunt de vita quam de ea sententia decedere, ut ocyus in cælo, quemadmodum ipsi sperabant, fruerentur ævo; aliquotque alii idem*

¹ Pag. 157 et seq.

sponte fecerunt. Ubi, licet expresso nomine Martyres non vocet, tamen dum de illorum innocentia testatur, et veram interfectionis eorum causam aperit, et ipsos Martyres esse et pro sola religionis causa interfectos esse confirmat. Idem de illis, et de aliis sub Elisabetha interfectis affirmat, et variis exemplis ac rationibus ostendit Sander., in lib. 4 et 3 de Schismate Anglican. Nam in lib. 4, anno 1533 et sequentibus, refert plures religiosos Carthusianæ et Franciscanæ familiæ illustres fuisse Martyres, et præclare triumphasse, illustre pro veritate testimonium reddendo, confirmat. Postea Roffensis et Mori insignia martyria describit; et signatim de Moro refert, interrogatum esse an probaret legem publice latam, in qua omnis potestas Pontifici Romano abrogata, et summa Ecclesiæ gubernatio regi concessa esset, cui interrogationi cum prius ita respondisset, ut neque fidem negare, neque temere mortis periculo sese offerre videretur, tandem instante necessitate ita respondit: *Ego per Dei gratiam semper Catholicus, nec unquam a Pontificis Romani communione discedens, audiveram aliquando Pontificis Romani potestatem, legitimam quidem et laudabilem, sed tamen humani juris, non divinæ præscriptionis fuisse. Itaque cum viderem statum hujus regni eo ferri, ut necessario investigandum esset quæ ex origine Pontificis Romani potestas dimanaret, toto septennio hujus rei diligentissimæ indagatiōni me dedi, et deprehendi potestatem Romani Pontificis, quam vos temere (ut nihil dicam gravius) abrogastis, non modo legitimam, laudabilem et necessariam, verum etiam divini juris et præscriptionis esse. Hæc mea est sententia, hæc fides, in qua per Dei gratiam moriar. Vix hæc dixerat, cum omnes magna voce clamaverunt, proditorem et perduellem esse Morum.* Et similiter de Roffense ait esse interfectum, eo quod in articulum de primatu spirituali ab Henrico usurpatum consentire recusaverit. Addit vero utrumque etiam fuisse interfectum, eo quod legitimas fuisse nuptias Henrici cum Anna Boleua jurare noluerint. Ex quo ansam sumpsit rex Jacobus eorum Martyria illudendi; verumtamen ex hoc etiam capite illustriora fieri, capite sequenti ostendemus. Denique idem auctor in omnibus fere sequentibus annis vitæ Henrici illustrissima martyria refert; verumtamen quia rex Jacobus de tempore Henrici nihil dicit, hæc nunc sufficientiunt.

3. *Martyrium Thomæ, comitis Northumbrii.* — In libro autem tertio, multos propter solam

fidei causam extinctos per Elisabetham affirmat, quos et Martyres esse censet. Et primum, ante expeditum Breve Pii V in Elisabetham, refert Thomam, comitem Northumbriam, qui contra hæreticos arma sumpserat, in manum Anglorum traditum, et vita (inquit) si vellet religionis sententiam mutare oblata, *claro martyrio fideliter in Domino finivisse.* Interposuit autem hic auctor verba illa, *vita si vellet, etc.*, ne forte quis hunc comitem a gloria martyrii excludendum putaret, eo quod propter rebellionem motam interfectus videretur; non enim ita est, nam illa conditio ei oblata sufficiens fuit, ut propter fidei testimonium potius, quam propter prius factum (qualecumque illud fuisset) mortuus fuerit. Quod pro multis aliis exemplis observandum est. Postea vero, anno 1571, cum multæ leges capite præcedenti notatæ, contra Catholicos latæ essent, ait Sanderus: *In quas leges cum multi devoti Catholici vel vere offenderent, vel saltem calumniæ legum irretiti tenerentur, alii carceribus, alii bonorum proscriptione, alii etiam morte mulcebantur, tam sacerdotes quam utriusque sexus laici omnium ordinum.* Et in sequentibus annis 581 et sequent., Patris Edmundi Campiani, e societate Jesu, et aliorum multorum¹, martyria præclarissima refert, de quibus tandem ait: *Frustra vero in hoc instituto compendio commemoraverim, quibus de criminibus tam crudeliter in innocentes animadversum sit, cum omnibus constet, veram solamque causam fuisse religionis avitæ professionem, et Apostolicæ Sedis ad communionis contra Ecclesiæ rebelles filios defensionem.* Quod postea multis indiciis et testimoniis confirmat. Unde quod rex Jacobus ait, Elisabetham a Pio V exagitatam hæc et similia commisisse, nihil impedire potuit quin hæc omnia vera martyria fuerint; quin potius inde magis ostendi potest, omnia illa homicidia in odium Romanæ religionis, et ad confirmandam sectam illi contrariam commissa fuisse, ac subinde nihil ad veram martyrii rationem in eis posse desiderari.

4. Atque eodem modo de his martyribus senserunt Genebrard., in Chron., ann. 1534, referens Paulum Jovium, Georgi. Lilium in Chron., et Sleidam, lib. 9. Item Surius, in sua Historia; Bozi., de Signis Eccles., p. 1, lib. 11, c. 1, ubi martyria Carthusianorum sub Henrico late refert, notatque sua sponte illa sustinuisse: *Nam conditio (ait) proponebatur iis,*

¹ Hos late recenset idem auctor, lib. 7, de Visibil. monarchia.

ut vel discederent a fide, vel ea tormenta subirent. Deinde vero aliorum tormenta et martyria sub Elisabetha refert, quæ omnia latius prosequitur lib. 12, cap. 22. Post hos Didacus a Yepes, Episcopus Tarazonen., in Anglicana historia, veritatem hanc sæpe confirmat; maxime vero in lib. 1, cap. 14, hæreticorum consilium et industriam detegit, causam religionis sub nomine criminis læsæ majestatis involventium, ut sub illo prætextu ac calumnia Catholici interficerentur, et Martyrum gloriam inter Christianos non consequerentur. Et lib. 2, cap. 5, refert Andre. Filipatrum egregie de his martyribus, qui ab Elisabetha facti sunt, scribentem.

5. *Testimonium Card. Baron. de martyribus Angliæ.*—*Martyres a societate Jesu.*—Præterea illustrissimus Baron., in Martyrol., die 29 Decembris, quo die festum S. Thomæ Cantuariensis Ecclesia celebrat, post brevem ejus Martyrii descriptionem subjungit: *Videre meruit sæculum nostrum, ex hac parte felicissimum, quamplurimos Thomas, sanctissimos sacerdotes, aliosque nobilissimos viros Anglicanos ampliori (liceat dicere) martyrio coronatos, duplicisque tituli coronis auctos, cum non solum (ut Thomas) pro Ecclesiæ libertate, sed pro fide catholica tuenda, restituenda ac conservanda, nobilissimo martyrio occubuerint; ut inter alios, quos nuper S. Societas Jesu velut agnos innoxios in sacris septis, sanctis eruditionibus ad martyrium, acceptissimas Deo hostias, saginavit; quos Romanum, quos Rhemense sacra collegia, quæ diærim celsas turrets a facie Aquilonis, et fortissima propugnacula fidei, emiserunt ad triumphos, et proceperunt ad coronas. Macte animo, macte virtute, Anglicanorum nobilissime ac gloriosissime cætus, qui tam illustri militiæ nomen dedisti, ac sacramento sanguinem spondidisti: æmulor sane vos Dei æmulatione, cum vos martyrii candidatos ac nobilissimæ purpuræ Martyres designatos aspicio. Compellor et dicere: Moriatur anima mea morte Justorum, et fiant novissima mea horum similia.* Quæ verba dixit vir gravissimus, non solum de his qui temporibus Elisabethæ, sed etiam de his qui suo etiam tempore sub Jacobo propter similem causam passi sunt, quos non paucos fuisse, multorum fide dignorum relationibus compertum habemus, licet nondum in historia aliqua typis mandata, quæ ad manus nostras pervenerit, scriptum sit.

6. *Grave testimonium pro Henrico Garneto Martyre, e Societate Jesu.*—Denique ita de

Anglicanis Martyribus sensit etiam Petrus Opmeerus, in novissimo opere chronographico, ann. 1535; et Laurenti. Beyerlinck, in tomo 2 ejusdem chronographiæ, ann. 1606, ubi postquam descripsit sulphuream conjurationem contra regem Angliæ, et supplicia conjurationis auctoribus inflicta, de Patre Henrico Garneto grave reddit testimonium, quod hoc loco transcribere, opportunum visum est: *Paulo post venit etiam in suspicionem sulphureæ conjurationis, odio crediderim ejus, cui se adscriperat, Societatis Jesu, Henricus Garnetus, omni litterarum genere excultus. Qui tamen artibus illis nunquam se admiscuerat, obtestatus nihil se de iis palam rescivisse. Catesbium in arcanis conscientia detexisse, quidquam in animo sibi esse quod religionem promoveret, ita tamen verborum involucris id implicuisse, ut regis necis mentionem nunquam fecerit. Acta judicii, et quæ tam adversus illum quam ad ejus defensionem in medium allata sunt, editis libellis explicata fuerunt. Interim 28 Martii (alii tertiam Maii dicunt) interterritus, et exporrecta fronte ad supplicii locum necemque trahitur, obtestatus se gaudere plurimum quod eam mortem invenisset, quæ sibi ad immortalitatem aditum reseraret. Neque ille solus in ejus facinoris suspicionem venerat, sed plures insuper, quorum nonnulli qui in Belsio degebant, ea macula aspersi feruntur. Dies quo conjuratio detecta primum fuit, in fastos relata, totique regno celebris ad perennem rei memoriam esse jubetur.*

7. *Excluditur regis evasio.*—Scio ad hæc omnia responsurum Jacobum regem, non esse his auctoribus fidem adhibendam, tum quod Pontificii sint, tum quod falsis rumoribus fuerint decepti. Verumtamen cum omnium istorum virorum non tantum fides in Deum, sed etiam doctrina et prudentia nota sit, et aliqui eorum in vitæ integritate et puritate fuerint illustres, credendum potius illis est quam Protestantibus, qui et fidem negarunt, et odio in Pontificem facti sunt infidelibus deteriores. Quapropter qui non ex aliorum relatione, sed ex certa scientia et experientia loquuntur, ut Sanderus, et quos ipse allegat, testes profecto sunt omni exceptione majores. Qui vero audita referunt, non leviter motos esse, verba ipsorum manifeste ostendunt. Unde potius credendum est, regem in his, quæ de judiciorum suorum legitimis probationibus affirmat, ab hæreticis et Papæ hostibus deceptum esse, quam tot viros sapientes vanis rumoribus ductos esse, cum rem non ut

dubiam, sed ut certam affirmant, et multi eorum, scriptis et testimoniis fide dignissimis, quæ proferunt, illa se didicisse testentur. Quod sine ullo falsitatis vel redargutionis timore fecit etiam illustrissimus Bellarminus, ut omittam alios Societatis Scriptores, qui testimonium huic veritati dederunt.

8. *Ex verbis regis demonstratur, personas quasdam, ab ipso interfectas, pro Christo occubuisse.*—Prætermittis autem conjecturis et testibus, ex verbis ipsiusmet regis eandem veritatem demonstrare possumus. Suppono enim ex dictis supra, lib. 1, § 22, in personis a regibus Angliæ interfectis, nihil aliud desiderari posse, nisi ut propter Christum, seu, quod idem est, propter justitiam, fidem, aut veram religionem extincti sint, nam omnes aliæ conditiones ad martyrium requisitæ, et omnia indicia veri martyrii in eorum morte inventa sunt. Quia tam in fidei antiquitate, quam in animi constantia et patientia, necnon in verborum gravitate et prudentia antiquos martyres imitati sunt, ut in dicto capite declaravi. Unde neque rex ipse Angliæ, neque Protestantes omnes aliam rationem aut modum obscurandi hæc martyria invenire hætenus potuerunt, nisi negando religionis causa hos Martyres passos esse. Et fortasse ideo hanc excusationem prætereundum ausi sunt, quia cum ex facto pendeat, difficilem probationem habere videtur; tam potens autem est veritatis vis, ut etiam suis verbis Jacobus illam negare, imo etiam occultare non potuerit.

9. *Martyres sunt, qui oblatam veniam mortis quam merentur, respiciunt, ne Romanam fidem abnegent.*—Nam in præfatione, pag. 153, cum dixisset neminem, suo vel reginæ tempore, religionis causa esse ultimo supplicio affectum, probationem his verbis subjungit: *Nam quantumvis religioni suæ deditus sit, quantumvis eam aperte et constanter profiteatur, nullum ei a legibus impendit capitis periculum, nisi comperto contra leges externo aliquo actu deliquisse, aut conjurationem consiliumve rei summæ perniciosum iniisse; exceptis tantummodo sacrificulis, cæterisque Pontificiarum partium, qui transmarinis regionibus sacris ordinibus initiantur, qui tot conjurationibus, tot prodicionibus ab ipsis in Anglia, vel conceptis, vel laudatis infames, a nostris finibus sub perduellionis pœna arcentur.* In quibus verbis primum notanda est regula generalis, in qua rex ait, eis, *qui catholicam fidem aperte, et constanter profitentur, nullum a legibus impendere capitis periculum.* Non

enim negat alias graves pœnas et afflictiones eis imminere, neque affirmare potest licere eis per leges, suam fidem profiteri his actibus et modis, quos ipsamet fides præcipit vel docet, ut ex dicendis patebit. Deinde notandæ sunt exceptiones: una est, *de his qui conjurationem inierunt*, de qua nihil dicere necesse est; nam si tali crimine legitime convicti fuerint, juste pro illo puniuntur, neque illa mors ad martyrium pertinet. Solet autem (ut quibusdam exemplis supra ostensum est, et generaliter fama prædicat) illis promitti pœnæ remissio, si Romanam religionem abjurent, et tunc si cum pœnitentia priorum delictorum patiantur, non carebunt gloria martyrii, quia tandem propter fidei constantiam mortem sustinent. Sed de hoc alias. Nunc quod ad rem nostram pertinet, est altera exceptio de his, *qui externo aliquo actu contra leges deliquerunt.* Atque in hac immorandum est, et cum illa, cætera, quæ de religione et exterminatione Catholicorum dicuntur, expendemus.

10. *Qui morte afficiuntur ob non servatam legem iniquam, martyres sunt.*—Ostenditur multos Catholicos qui ob transgressionem legum Jacobi regis occisi sunt, propter Christum passos esse.—Interrogo igitur de quibus legibus rex loquatur, an de pure civilibus, quibus latrones, homicidæ, et alii similes morte mulctantur, vel de legibus quibus Catholici, aut falsam sectam profiteri, aut obedientiam et potestatem Pontificis abjurare coguntur, aut actus religionis Catholice exercere, vel illam docere prohibentur. Profecto de prioribus legibus solis rex loqui non potest, alioqui facile convincetur falsitatis ejus assertio. Tum ex legibus allegatis capite præcedenti, tum ex factis ipsis universo orbi notis, tum etiam ex verbis regis in Apologia, ubi recusantibus juramentum nuper editum, mortem comminatur, ut capite etiam præcedenti ponderavimus, certa que relatione jam accepimus aliquot ob solam illam recusationem esse in Anglia interfectos. Necesse est ergo ut de legibus in materia religionis disponentibus contra Romanam religionem loquatur. Hinc autem evidenter sequitur, eos, qui propter solam transgressionem talium legum interficiuntur, propter solam causam religionis et conscientia interfici, ac subinde veros martyres esse; quia, ut dixi, nihil aliud ad verum martyrium in tali morte desiderari potest.

11. *Ob eandem causam Martyres nascentis Ecclesiæ occidebantur.*—Probatur autem illatio, primo in legibus præcipientibus actus

veræ religioni contrarios, ut est jurare primatum reginæ vel regis, et abjurare potestatem Papæ, vel nomen ejus ex omnibus libris delere, ut præcepit Henricus. Quia nemo potest talem legem servare, nisi contra suam conscientiam agendo, vel interius, vel exterius saltem Catholicam religionem negando; ergo idem est propter talium legum transgressionem, quod propter suam conscientiam et religionem immaculatam servandam interfici. Consequentia evidens est, et antecedens constat ex sententia Petri et Apostolorum, Actor. c. 5: *Obedire oportet Deo, magis quam hominibus*. Unde recte dixit Augustinus, epist. 166, *si contingat imperatorem in errore versari, et pro errore suo contra veritatem leges dare, qui non faciunt quod ille jubet, quia Deus prohibet, licet torqueantur, non puniri, sed probari nunc et postea coronari*. Similesque Patrum sententias congerit Gratianus, 11, q. 3, c. 92 et sequentibus. Et confirmatur, quia non aliter omnes Martyres a principio Ecclesiæ passi sunt. Per edicta enim imperatorum contra fidem vel cultum veri Dei aliquid agere præcipiebantur, sub comminatione mortis, quam sustinere potius quam talibus obedire mandatis eligebant. Eodem autem modo puniuntur in Anglia talium legum transgressores. Atque ratio hæc et assertio locum habet, etiam in illis Angliæ legibus, quæ alios actus sacrilegos, ut participationem Calvinianæ Cœnæ, et similes communicationes cum hæreticis in eorum ritibus et Synagogis præcipiunt. Nam, licet in legibus non imponatur capitalis poena, nihilominus qualiscumque sit poena, illam propter talis legis transgressionem sustinere, est quædam martyrii participatio vel inchoatio, quæ si usque ad mortem sustineatur, poterit martyrium consummari, ut infra dicam.

12. *Martyres sunt qui propter violationem legum prohibentium actus religionis catholice occiduntur*. — De aliis autem legibus vetantibus actus exteriores honos, et ex fide et religione catholica profectos, ut sunt sacra facere, seu missas privatas dicere, absolvere poenitentes, Catholicos exhortari, ignorantes, vel hæresi deceptos docere, et schismaticos Ecclesiæ Romanæ reconciliare, et specialiter docere Papam esse caput Ecclesiæ ubique existentis, etiam in Anglia, et similia; de his, inquam, legibus facile etiam probari potest, eos, qui ob transgressionem illarum interficiuntur, esse veros Martyres, et propter causam religionis interfici. Sunt enim hæc leges similes illi

præcepto sacerdotum et scribarum dato Apostolis, Actor. 4, quando *vocantes eos denunciarunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu*. Quibus Petrus et Joannes responderunt: *Si justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate, non enim possumus, quæ vidimus et audivimus non loqui*. Et iterum cap. 5, cum princeps sacerdotum Apostolos reprehenderet, dicens: *Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto, etc.*, Apostoli responderunt: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Et cum ob eam causam cæsi fuissent, *ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Ubi expendo, licet sacerdotes propter transgressionem sui præcepti Apostolos cædi fecissent, illos nihilominus existimasse pro nomine Jesu passos fuisse: unde si passio illa usque ad mortem pervenisset, sine dubio fuisset consummatum martyrium. Ex quo loco generatim colligimus, si præceptum vel lex humana prohibeat actus veræ religionis catholice, qui ad ejus defensionem, conservationem vel propagationem ordinantur, et propter ejus transgressionem aliquis a fidei persecutore occidatur, vere interfici propter causam religionis, etiam si tyrannus propter legis suæ transgressionem poenam illam imponi dicat. Est enim omnino eadem ratio. Cum ergo per has leges Angliæ similes actus religionis catholice prohibeantur, illæ nihil obstant quominus omnes, qui propter usum talium actionum interficiuntur, propter fidem et religionem moriantur.

13. Ratio autem est, quia leges illæ sunt iniquæ, et nullam obligationem inducere possunt, tum quia sunt civiles, et in materia religionis contra religionem disponunt; tum quia prohibent actus de se licitos et sanctos, in spiritualem perniciem Ecclesiæ quæ in illo regno est. Et ideo illas leges non observare nulla est culpa; imo, si fiat prudenti modo et sine temeritate, est insignis actus fortitudinis et religionis, et signum magnæ charitatis; ergo mors illata propter tales actus vera non est poena transgressionis legis, quia ubi lex nulla est, etiam transgressio est nulla, et consequenter nulla culpa; ergo nec vera poena esse potest. Superest ergo ut sit tantum persecutio religionis, et afflictio seu passio talis personæ, solum quia talem religionem profitetur aut defendit, vel prædicat; hoc autem est pati propter causam religionis, et propter Christum, sicut patiebantur Apostoli. Hæc autem ratio procedit evidentius, quando

actio, ab homine prohibita, a Christo est præcepta; tum quia homo tunc patitur ne hominem Deo præferat, juxta illam Apostolorum sententiam: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*; tum etiam quia in illo articulo obligat Christi præceptum: *Nolite timere eos qui occidunt corpus*, Matt. 10. Nam, ibi ait auctor Imperf., hom. 25: *Non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem mendacium loquitur, sed etiam ille qui non libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet*. Unde subjungit, non solum sacerdotem, sed etiam laicum esse debitorem profitendæ fidei in tali necessitatis articulo. Quomodo ergo non erit Martyr, si ob eam causam interficiatur?

14. *Qui interficitur, quod actum religionis catholice exercent, martyr existit*. — Adde vero: licet talia opera lege humana prohibita possint aliquando omitti sine transgressionem præcepti divini, vel quia sunt tantum de consilio, ut vivere castitatem, vel religionem profiteri, vel quia si cadunt sub affirmativum præceptum Dei vel Ecclesiæ, vel illud non obligat pro tali tempore, vel cum tot periculis, et ideo posset optime pro tunc omitti, sine ejusdem transgressionem; nihilominus si quis, non obstante iniqua prohibitionem, et tyrannica comminationem, propter zelum fidei illos actus exercent, eo modo quo sibi licent, et judicat ad Dei gloriam, et utilitatem animarum expedire; si propterea occidatur, erit vere martyr, quia *non ut maledicus aut fur*, vel inobediens regi, cujus lex est iniqua, *sed ut Christianus Catholicus* patitur, et propter justitiam interficitur. Non enim solum homo operatur justitiam, quando obedit præcepto, sed etiam quoties operatur propter Christum, et Dei gloriam, licet tunc non obligetur; ergo qui patitur ne hanc justitiam voluntariam, ut sic dicam, id est, non necessariam tunc ex præcepto, Deo autem gratam et proximis utilem, omittat, revera propter justitiam patitur; ergo si interficiatur propter eandem causam, vere occiditur propter causam religionis, ac subinde est verus martyr.

15. Cum ergo rex fateatur in Anglia interfici Pontificios propter transgressionem talium legum civilium, negare non potest quin propter causam religionis interficiantur, et consequenter neque inficiari potest esse veros martyres. Nam lex injusta et invalida non potest impedire martyrii veritatem, nec veram causam talis mortis immutare, quæ causa revera sola professio talium actionum, quæ ideo

displicet regi suisque consiliariis, quia displicet illis Romana religio, et timent ne per illos actus vel conservetur vel instauretur in illa Insula, et ne contraria secta confundatur. Nec refert, si dixerint prohiberi hos actus, non propter religionem, sed propter civiles rationes, quia tales homines seditiosi sunt, et conjurationem movent, etc. Nam imprimis majori ex parte hæc sunt falsæ calumniæ et prætextus ad evertendam religionem catholicam. Dato enim (et non concesso) quod aliqui Catholici in hoc aliquid peccaverint vel excesserint, non ideo in omnes Catholicos redundare debet infamia, hoc enim contra rationem et justitiam est, ut constat. Maxime vero iniquum est ut ob eam causam ipsa catholica religio (ut sic dicam) infametur, et persecutionem patiatur, usum ejus, et omnia media necessaria vel utilia ad illius conservationem vel propagationem subditis prohibendo. Deinde multa sunt legibus Anglicis sub poena capitis prohibita, et punita, quæ ad evitandum illud periculum, si quod esset, nec necessaria nec utilia sunt. Ut, verbi gratia, *prohibere affirmare Papam esse caput Ecclesiæ*, nihil profecto ad illum finem confert. Quin potius illa lex efficit ut fideles Papæ obediētes cogantur sese abscondere, ex qua violentia et similibus solent tales conjurationes prodire. Et idem est de prohibitionem usus sacrificii, et aliarum rerum sacrarum, ut imaginum, et de administrationem sacramentorum ritu catholico. At vero si subditi libere suam fidem profiteri sinerentur, et essent cogniti qui a Pontifice sunt, occasio conjurationis ac similia pericula essent sublata; ergo hoc colore non possunt tales leges, vel mortes, quæ sub illarum titulo fiunt, a persecutionem causa religionis excusari. Ex quo tandem dicimus, si quod est periculum insidiarum et conjurationum, ex pertinacia ipsorum hæreticorum nasci. Et ideo si ad vitandum periculum volunt potius religionem catholicam funditus evertere, quam a sua pertinacia desistere, hoc ipso evidenter ostendunt se catholicam religionem persequi, ut suam hæresim retineant, et in illa temporalem statum conservent; ergo quando propter similem causam sacerdotes vel alios fideles occidunt, propter causam religionis illos perimunt, ac subinde tanquam veros martyres, velint, nolint, eos Deo mactant.

16. *Obedientiam Pontificis profiteri, nullum est perduellionis crimen*. — Idem confirmatur edicto Jacobi regis pro juramento fidelitatis. — Nec movere debet Catholicos aut dubiata